ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ

ପଦ ପ୍ରକରଣ - ବିଶେଷଣ

୪.୧ : ତଳେ ଲେଖାଯାଇଥିବା ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ପଢ଼ । ବାକ୍ୟରେ ଥିବା କଳା ଅକ୍ଷରର ପଦଗୁଡ଼ିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କର ।

(କ) ● **ବିନୟୀ** ଲୋକ **ମଧୁର** ବଚନ କହିଥାଏ ।

● **ନିର୍ମଳ** ପରିବେଶ ଓ **ସୁନ୍ଦର** ମନ ହିଁ **ସୁସ୍ଥ** ମଣିଷ ତିଆରି କରିପାରେ ।

(ଖ) ● **ଧୀର** ପାଣିର ବେଗ ନାହିଁ, **ଦରିଦ୍ର** ଲୋକର ଆବେଗ ନାହିଁ ।

● **ପୋକରା** କାଠ ଆଉ **ଭଙ୍ଗା** ଦର୍ପଣ କାମକୁ ନୁହେଁ ।

(ଗ) ● ଲୋଭରେ ଝିଅ **ଆଣ୍ଠୁଏ** ପାଣିରେ ହେଲାବେଳକୁ ପଦ୍ମ ଘୁଞ୍ଚିଯାଇ **ବେକେ** ପାଣିରେ ।

● କବି ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ **ମୋଞ୍ଚାଏ** ସୁନାରୁପା ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ଶରଧା ବାଲିରୁ **ହାତେ** ମାଗିଥିଲେ ।

(ଘ) ● ଓଡ଼ିଆଣୀ **ବାର** ମାସରେ **ତେର** ପର୍ବ ପାଳନ କରିଥାଏ ।

● ଓଡ଼ିଆ **ଦୁଇହଜାର** ବର୍ଷ ଧରି ଚଳି ଆସୁଥିବା **ଚାରିକୋଟି** ମଣିଷଙ୍କର ଭାଷା ।

(ଙ) ● **ପ୍ରଥମ** ପାଳିରେ ଧର୍ମ ହାରେ **ଦ୍ୱିତୀୟ** ପାଳିରେ ଅଧର୍ମ ମରେ ।

● ଖାରବେଳ ରାଜତ୍ୱର **ପଞ୍ଚମ** ବର୍ଷରେ ରାଜ୍ୟ ଜୟ ପାଇଁ ବାହାରିଗଲେ ଓ **ଦ୍ୱାଦଶ** ବର୍ଷରେ ଦିଗ୍‌ବିଜୟୀ ସମ୍ରାଟ ହେଲେ ।

କ– ବିଭାଗର ବାକ୍ୟ ଦୁଇଟିରେ ଲୋକ, ବଚନ, ପରିବେଶ, ମନ, ମଣିଷ ଏକ ଏକ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ । ଏହି ପଦଗୁଡ଼ିକୁ ପଢ଼ିଲେ କି ଶୁଣିଲେ ଆମ ମନରେ ଯେଉଁ ଚିତ୍ର ଅଙ୍କିତ ହୁଏ, ତାହାଠାରୁ ଏକ ଅଲଗା ଓ ଅଧିକ ବିଶେଷିତ ଗୁଣର ଚିତ୍ର ବିନୟୀ ଲୋକ, ମଧୁର ବଚନ, ନିର୍ମଳ ପରିବେଶ, ସୁନ୍ଦର ମନ ଓ ସୁସ୍ଥ ମଣିଷ କହିଲା ବା ଶୁଣିଲା ମାତ୍ରେ ଅଙ୍କିତ ହୋଇଯାଏ । ଏସବୁ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ପୂର୍ବରୁ ଆମେ ବିନୟୀ, ମଧୁର, ନିର୍ମଳ, ସୁନ୍ଦର, ସୁସ୍ଥ ଇତ୍ୟାଦି ପଦ ବସାଇଦେବା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଟି ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଗୁଣରେ ବିଶେଷିତ ହୋଇଯାଉଛି ।

ଖ– ବିଭାଗର ଦୁଇଟିଯାକ ବାକ୍ୟରେ ପାଣି, ଲୋକ, କାଠ ଓ ଦର୍ପଣ– ଏ ଚାରୋଟି ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ରହିଛି । ଏହି ପଦଗୁଡ଼ିକର ପୂର୍ବରୁ ଧୀର, ଦରିଦ୍ର, ପୋକରା ଓ ଭଙ୍ଗା ପ୍ରଭୃତି ପଦଗୁଡ଼ିକର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି । ଏହା ଦ୍ୱାରା ବିଶେଷ୍ୟ ପଦଗୁଡ଼ିକର ଏକ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବସ୍ଥା ବିଶେଷିତ ହୋଇଥିବାର ବୁଝାପଡୁଛି ।

ଗ– ବିଭାଗର ଉଭୟ ବାକ୍ୟରେ ପାଣି, ସୁନାରୁପା ଓ ଶରଧାବାଲି ଆଦି ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ପୂର୍ବରୁ ଆଣ୍ଠୁଏ, ବେକେ, ମୋଞ୍ଚାଏ, ହାତେ– ଏ ଚାରୋଟି ପଦ ହେତୁ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦଗୁଡ଼ିକର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିମାଣ ସୂଚିତ ହେଉଛି ।

ଘ– ବିଭାଗର ବାକ୍ୟରେ ମାସ, ପର୍ବ, ବର୍ଷ ଓ ମଣିଷ ଚାରିଗୋଟି ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ରହିଛି । ଏହି ପଦଗୁଡ଼ିକର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟାକୁ ବାର, ତେର, ଦୁଇହଜାର ଓ ଚାରିକୋଟି ଆଦି ସଂଖ୍ୟାସୂଚକ ପଦ ପ୍ରକାଶ କରୁଛି ।

ଙ– ବାକ୍ୟଦ୍ୱୟରେ ପାଳି ଓ ବର୍ଷ- ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ । ଏହି ପଦ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରଥମ, ଦ୍ୱିତୀୟ, ପଞ୍ଚମ ଓ ଦ୍ୱାଦଶ ଆଦି ପଦ ରହି ଏକ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟାକୁ ବୁଝାଉଛି । ଏହିପରି ବାକ୍ୟରେ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦଗୁଡ଼ିକ ଆଉ ଏକ ପ୍ରକାର ପଦ ଦ୍ୱାରା ବିଶେଷିତ ହୋଇଥାଏ । ବିଶେଷିତ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିବା ପଦ ହେତୁ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର ଗୁରୁତ୍ୱ ବଢ଼ିଥାଏ ବା କମିଥାଏ ।

> ***ବାକ୍ୟରେ ଯେଉଁ ପଦ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର ଗୁଣ, ଅବସ୍ଥା, ପରିମାଣ ଓ ସଂଖ୍ୟାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବେ ବିଶେଷିତ କରେ ବା ପ୍ରକାଶ କରେ, ତାହାକୁ 'ବିଶେଷଣ' ପଦ କୁହାଯାଏ ।***

୪.୨ : ବାକ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ ପଦର ବିଶେଷ ଧର୍ମ ବା ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରୁଥିବାରୁ ବିଶେଷଣକୁ ବାକ୍ୟର **ବିଶେଷତ୍ୱ-ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ** ପଦ ରୂପେ ବିଚାର କରାଯାଏ । ଏଥିପାଇଁ ତଳେଥିବା ଦୁଇ ପ୍ରକାରର ବାକ୍ୟକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କର ।

	ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାର	ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରକାର
(କ)	ଶିକ୍ଷକ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ଆଦର କରନ୍ତି	**ଉତ୍ତମ** ଶିକ୍ଷକ **ଭଲ** ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ଆଦର କରନ୍ତି ।
(ଖ)	ଅଜା ଏବେ ଜାମା ପିନ୍ଧିଲେଣି ।	**ବୁଢ଼ା** ଅଜା ଏବେ **ସଫା** ଜାମା ପିନ୍ଧିଲେଣି ।

କ ଓ ଖ ଭାଗର ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାର ବାକ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷକ, ଛାତ୍ର / ଅଜା, ଜାମା ଦୁଇ ଦୁଇଟି ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ସାଧାରଣ ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରୁଛି । ଶିକ୍ଷକ, ଛାତ୍ର, ଅଜା, ଜାମା କହିଲାବେଳେ ଯେକୌଣସି ଶିକ୍ଷକର, ଛାତ୍ରର, ଅଜାଙ୍କର ଓ ଜାମାର ସାଧାରଣ ଚିତ୍ରଟିଏ ମନରେ ଉଙ୍କି ମାରୁଛି । ମାତ୍ର କ ଓ ଖ– ଭାଗର ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରକାରର ବାକ୍ୟରେ - ଶିକ୍ଷକ ପୂର୍ବରୁ **ଉତ୍ତମ**, ଛାତ୍ର ପୂର୍ବରୁ **ଭଲ**, ଅଜା ପୂର୍ବରୁ **ବୁଢ଼ା** ଓ ଜାମା ପୂର୍ବରୁ **ସଫା** ପଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବାରୁ ଚାରୋଟିଯାକ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ (ଶିକ୍ଷକ, ଛାତ୍ର, ଅଜା, ଜାମା) ସମ୍ପର୍କରେ କିଛି ଅଧିକ ସୂଚନା ଓ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଶେଷତ୍ୱ ମିଳୁଛି । **ଉତ୍ତମ, ଭଲ, ବୁଢ଼ା** ଓ **ସଫା**– ଏହି ଚାରୋଟି ପଦ ଯଥାକ୍ରମେ ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାର ବାକ୍ୟରେ ଥିବା ଶିକ୍ଷକ, ଛାତ୍ର, ଅଜା ଓ ଜାମା ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ଚାରୋଟିର ବିଶେଷତ୍ୱକୁ ଆମ ପାଖରେ ଭିନ୍ନ ଗୁଣରେ ଓ ଭିନ୍ନ ଅବସ୍ଥା ସୂଚକ କରି ଉଭା କରାଇଦେଉଛି । ସୁତରାଂ ଉତ୍ତମ, ଭଲ, ବୁଢ଼ା ଓ ସଫା ପରି ସବୁ ପ୍ରକାରର ବିଶେଷଣ ପଦଗୁଡ଼ିକ ବାକ୍ୟରେ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର ବିଶେଷ ଗୁଣ– ଧର୍ମ - ସାମର୍ଥ୍ୟ - ଅର୍ଥ ଚମତ୍କାରିତାକୁ ଊଣା-ଅଧିକ ବା କମ୍-ବେଶୀ ଭାବରେ ଚିହ୍ନଟ କରିଦେଇଥାଏ ।

> ***ବିଶେଷଣ ପଦଗୁଡ଼ିକ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର ଗୁଣ ଓ ଅବସ୍ଥା ଆଦି ବିଶେଷତ୍ୱ ବିଷୟରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୂଚନା ଦିଏ ।***

୪.୩ : ବିଶେଷଣର ପ୍ରକାରଭେଦ

ଆମେ ଜାଣିଲେ, ବିଶେଷଣର କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି– ବାକ୍ୟର ଅନ୍ୟ ପଦକୁ ବିଶେଷିତ କରିବା । ଏହା ବାକ୍ୟରେ ଥିବା ଅନ୍ୟ ପଦର ଅର୍ଥଗତ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ପ୍ରତିପାଦନ କରେ ଓ ଅନ୍ୟ ପଦର ଭାବକୁ ସୂଚିତ କରେ । ଆମେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ବିଶେଷ୍ୟ ପଦଗୁଡ଼ିକ– ସଜୀବ ବାଚକ ଓ ନିର୍ଜୀବ ବାଚକ । ବିଶେଷ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଦର ବିଶେଷଣଗୁଡ଼ିକ

ଏ ଦିଗରୁ ସଜୀବ-ନିର୍ଜୀବ ବା ପ୍ରାଣୀ-ଅପ୍ରାଣୀ ବାଚକ କ୍ରମେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ଓ ଅର୍ଥ ପ୍ରତିପାଦନ କରେ । ଅର୍ଥଗତ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଶେଷଣଗୁଡ଼ିକୁ ନିମ୍ନ ପ୍ରକାରରେ ବିଚାର କରାଯାଇପାରେ ।

(କ) ଗୁଣବାଚକ ବିଶେଷଣ
(ଖ) ଅବସ୍ଥାବାଚକ ବିଶେଷଣ
(ଗ) ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ବିଶେଷଣ
(ଘ) ପୂରଣବାଚକ ବିଶେଷଣ
(ଙ) ପରିମାଣବାଚକ ବିଶେଷଣ
(ଚ) ତୁଳନାତ୍ମକ ବିଶେଷଣ

୪.୩.୧ : ଗୁଣବାଚକ ବିଶେଷଣ

ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ପଢ଼ ଓ ବଡ଼ କଳା ଅକ୍ଷରର ପଦଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନି ରଖ ।

(କ) **ମେଧାବୀ** ଛାତ୍ର ସଫଳତା ପାଏ । (ଖ) **ଲୁଣି** ବିସ୍କୁଟ ଭଲ ବିକ୍ରି ହେଉଛି । (ଗ)**ସରଳ** ଲୋକକୁ ସାହାଯ୍ୟ କର ।

ମେଧାବୀ, ଲୁଣି ଓ ସରଳ– ଏକ ଏକ ବିଶେଷଣ ପଦ । ମେଧାବୀ ପଦଟି ଛାତ୍ରର ଗୁଣକୁ, ଲୁଣି ପଦଟି ବିସ୍କୁଟର ଧର୍ମକୁ ଓ ସରଳ ପଦଟି ଲୋକର ସ୍ୱଭାବକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବେ ବିଶେଷିତ କରୁଛି । ବିଶେଷଣ ସଜୀବ ବିଶେଷ୍ୟର ସ୍ୱଭାବ, ଗୁଣ ଓ ପ୍ରକୃତିକୁ (ଭଲ ଅଥବା ମନ୍ଦ) ବିଶେଷିତ କରୁଥିବାବେଳେ ନିର୍ଜୀବ ବିଶେଷ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ଧର୍ମକୁ ବିଶେଷିତ କରିଥାଏ । ଆଉ କେତୋଟି ଉଦାହରଣକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କର– **ନାଟୁଆ** ଲୋକ / **କପଟୀ** ମଣିଷ, **ବିଶ୍ୱାସୀ** ବନ୍ଧୁ, **ନିର୍ଦ୍ଦୟ** ପଡ଼ୋଶୀ, **ଭୋକିଲା** ବାଘ, **ଦୁଧିଆର** ଗାଈ, **ଭଲ** ପିଲା, **ଭୁକିଲା** କୁକୁର (ସଜୀବବାଚକ) / **ନୀଳ** ଜହ୍ନ / **ଗୋଲାପୀ** ଶାଢ଼ି / **ଭାରି** ଜିନିଷ / **ନାଲି** ଗାମୁଛା / **ଜଟିଳ** ପ୍ରଶ୍ନ / **ମଧୁର** ଜଳ / **ଖଟା** ଫଳ / **କଟୁ** କଥା / **ନିଦା** ବାସନ / **ହାଲୁକା** କାଠ, **ନିର୍ମଳ** ମନ, **ଅଲଣା** ତରକାରୀ, **କଷା** କୋଳି, **ନରମ** କଥା, **କର୍କଶ** ବଚନ, **କଠିନ** ସମୟ (ନିର୍ଜୀବ ବାଚକ) । ଏସବୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗୁଣବାଚକ ବିଶେଷଣ ପଦର ନମୁନା । ଅତଏବ–

> *ବାକ୍ୟରେ ଯେଉଁ ପଦ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର ଗୁଣକୁ (ଧର୍ମ-ସ୍ୱଭାବ-ପ୍ରକୃତି ଆଦିକୁ) ବିଶେଷିତ କରିଥାଏ ତା'କୁ ଗୁଣବାଚକ ବିଶେଷଣ କୁହାଯାଏ ।*

୪.୩.୨ : ଅବସ୍ଥାବାଚକ ବିଶେଷଣ

(କ) **ଭଙ୍ଗା** ଘର, **ଛିଣ୍ଡା** ଜାମା ଓ **ରୋଗଣା** ଦେହକୁ ଭୁଲି ସେ କଳାର ସାଧନା କରିଥିଲେ ।

(ଖ) **ତତଲା** ପାଣିରେ ଘର ପୋଡ଼େନି ।

(ଗ) ଆମ ଗାଁରେ **ଧନୀ** ଲୋକ ସହିତ **ଗରିବ** ଲୋକ ଓ **ମଧ୍ୟବିତ୍ତ** ଲୋକ ଏକାଠି ରୁହନ୍ତି ।

ଏହି ତିନୋଟି ବାକ୍ୟରେ ଥିବା ବଡ଼ କଳା ଅକ୍ଷରର ପଦଗୁଡ଼ିକ ଏକ ଏକ ବିଶେଷଣ ପଦ । କ– ବାକ୍ୟରେ ଭଙ୍ଗା, ଛିଣ୍ଡା ଓ ରୋଗଣା ପଦ ତିନୋଟି ଯଥାକ୍ରମେ ଘର, ଜାମା ଓ ଦେହର ଅବସ୍ଥାକୁ, ଖ– ବାକ୍ୟରେ ତତଲା ପଦଟି ପାଣିର ଅବସ୍ଥାକୁ ଏବଂ ଗ– ବାକ୍ୟରେ ଧନୀ, ଗରିବ ଓ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ପଦ ତିନୋଟି ଲୋକଙ୍କ ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ବୁଝାଉଛି । ଏ ପ୍ରକାର ବିଶେଷଣ ପଦ ଦ୍ୱାରା ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର ଅବସ୍ଥା ବିଷୟରେ ସୂଚନା ମିଳିଥାଏ । ସୁତରାଂ,

> *ବାକ୍ୟରେ ଯେଉଁ ବିଶେଷଣ ପଦ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବସ୍ଥାକୁ ସୂଚିତ ବା ବିଶେଷିତ କରିଥାଏ, ତାକୁ 'ଅବସ୍ଥାବାଚକ ବିଶେଷଣ' କୁହାଯାଏ ।*

ଆଉ କେତୋଟି ଅବସ୍ଥା ବାଚକ ବିଶେଷଣ ପଦ ଦିଆଯାଉଛି, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପଢ଼, ଲକ୍ଷ୍ୟ କର ଓ ଏ ପ୍ରକାର କିଛି ପଦ ନିଜେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର । ଯଥା– **ଦଦରା** ନାଆ, **ଫଟା** ମାଠିଆ, **ଚିରା** ଗାମୁଛା, **କାଦୁଆ** ରାସ୍ତା, **ପାଣିଆ** ଖିରି, **କାଠୁଆ** ଡାଲି (ନିର୍ଜୀବ ବାଚକ), **ସବଳା** ନାରୀ, **ବୁଢ଼ୀ** ମାଉସୀ, **ଭେଣ୍ଡା** ପୁଅ, **ପତଳା** ମଣିଷ (ସଜୀବ ବାଚକ) ।

୪.୩.୩ : ସଂଖ୍ୟା ବାଚକ ବିଶେଷଣ

(କ) ଓଡ଼ିଶାରେ **ତିରିଶଟି** ଜିଲ୍ଲା ଅଛି ।

(ଖ) ଆମ ସ୍କୁଲରେ **ତିନୋଟି** ଶ୍ରେଣୀ ଓ ପ୍ରତି ଶ୍ରେଣୀରେ **ଷାଠିଏ** ଜଣ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଅଛନ୍ତି ।

(ଗ) **ବାରଜଣ** କାରିଗର ମିଶି **ଛଅ** ବର୍ଷରେ ଏ ମଣ୍ଡପଟିକୁ ଗଢ଼ିଲେ ।

ଏହି ଉଦାହରଣଗୁଡ଼ିକର ବଡ଼ କଳା ଅକ୍ଷରରେ ଲିଖିତ ପଦଗୁଡ଼ିକ ଏକ ଏକ ସଂଖ୍ୟା ସୂଚକ ପଦ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦ ବିଶେଷଣ ରୂପେ ବାକ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି । କ– ବାକ୍ୟରେ **ତିରିଶ**, ଖ– ବାକ୍ୟରେ **ତିନୋଟି** (ତିନି), **ଷାଠିଏ** ଓ ଗ– ବାକ୍ୟରେ **ବାର** ଓ **ଛଅ** ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସଂଖ୍ୟା । ବିଶେଷଣ ପଦ ଭାବରେ ଏହି ସଂଖ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ଉପରଲିଖିତ ବାକ୍ୟରେ ଯଥାକ୍ରମେ ଜିଲ୍ଲା, ଶ୍ରେଣୀ, ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ, କାରିଗର ଓ ବର୍ଷ– ପ୍ରଭୃତି ବିଶେଷ୍ୟ ପଦକୁ ବିଶେଷିତ କରୁଛି । ଅଭ୍ୟାସ ପାଠ ପାଇଁ ସଂଖ୍ୟା ବାଚକ ବିଶେଷଣର କେତୋଟି ନମୁନା : **ଏକ** ମିଟର କପଡ଼ା, **ପାଞ୍ଚ** ଭାଇ, **ଛଅ** ଋତୁ, **ବାର** ମାସ, **ସାତ** ବାର, **ଶହେ** ଚନ୍ଦ, **ସାତ** ସମୁଦ୍ର - **ତେର** ନଈ - **ଅଠର** କବାଟ, **ଉଣେଇଶ ଶହ ସତଚାଳିଶି** ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ **ପନ୍ଦର** ତାରିଖ... ଇତ୍ୟାଦି ।

> *ଯେଉଁ ବିଶେଷଣ ପଦ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କ୍ରମାନ୍ୱୟ ବା କ୍ରମ ସୂଚକ ସଂଖ୍ୟାକୁ ବିଶେଷିତ କରେ ବା ପ୍ରକାଶ କରେ, ତାକୁ 'ସଂଖ୍ୟା ବାଚକ ବିଶେଷଣ' କୁହାଯାଏ ।*

ସଂଖ୍ୟା ବାଚକ ବିଶେଷଣ ପଦଟି ବିଶେଷ୍ୟ ପଦକୁ ସଂଖ୍ୟା ଦିଗରୁ ବିଶେଷିତ କଲାବେଳେ କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ସବୁ ସଂଖ୍ୟା ବା ସମଷ୍ଟିକୁ ବୁଝାଏ । ଯଥା– **ବାରଶହ** ବଢ଼େଇ **ଷୋହଳ**ବର୍ଷ ଲାଗି କୋଣାର୍କ ମନ୍ଦିର ଗଢ଼ିଥିଲେ । ଏଠାରେ 'ବାର' ଓ 'ଷୋହଳ' ଦୁଇଟି ସଂଖ୍ୟା ବାଚକ ବିଶେଷଣ । ଶହ ଶହ କରି 'ବାର'ଶହର ସମଷ୍ଟିକୁ ନେଇ ବଢ଼େଇମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୂପେ ସୂଚିତ ହୋଇଛି । ସେହିପରି ଏକରୁ ଷୋହଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ଲାଗି **'ଷୋହଳ'** ସଂଖ୍ୟାଟି ବର୍ଷର ସଂଖ୍ୟାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୂପେ ବିଶେଷିତ କରୁଛି ।

ମନେରଖ, କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ସଂଖ୍ୟା ସମଷ୍ଟି (ସଂଖ୍ୟା ପରେ ସଂଖ୍ୟା)କୁ ବୁଝାଉଥିବା ଏକ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ବିଶେଷଣ ଆମ ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଯଥା– ଲବ କୁଶ **ଦୁହେଁ** ଯାଆଁଳା ଭାଇ । ଭୀମ, ଅର୍ଜୁନ, ନକୁଳ ଓ ସହଦେବ **ଚାରିହେଁ** ପାଣି ଆଣିବାକୁ ଯାଇ ଫେରିଲେ ନାହିଁ । ରାମ, କୃଷ୍ଣ ଓ ଅକ୍ରୁର **ତିନିହେଁ** ମଥୁରା ଗଲେ । ଏଠାରେ ଦୁହେଁ, ତିନିହେଁ ଓ ଚାରିହେଁ– ସଂଖ୍ୟା ବାଚକ ବିଶେଷଣର ଏକ ଭିନ୍ନ ରୂପ ।

୪.୩.୪ : ପୂରଣବାଚକ ବିଶେଷଣ

ତଳଲିଖିତ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ପଢ଼ । ଏଥିରେ ଥିବା ବିଶେଷ୍ୟ ପଦକୁ ଚିହ୍ନ । ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ପୂର୍ବରୁ ବଡ଼ କଳା ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖାଯାଇଥିବା ପଦଗୁଡ଼ିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କର । ଏଗୁଡ଼ିକ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟା ରୂପକୁ ବୁଝାଉଥିବାର ଦେଖିବ । ଯଥା–

(କ) ଏ ବର୍ଷ ମୋର **ଅଷ୍ଟମ** ଶ୍ରେଣୀ ଆଉ ମୋ' ଭଉଣୀର **ସପ୍ତମ** ଶ୍ରେଣୀ ହେଲା ।

(ଖ) ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପୃଥିବୀ ସଂଘର୍ଷପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା; ମାତ୍ର **ଏକବିଂଶ** ଶତାବ୍ଦୀରେ ପୃଥିବୀ ସଦ୍‌ଭାବନାପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ ।

(ଗ) ଭାଗବତର **ଦଶମ** ସ୍କନ୍ଧ, ରାମାୟଣର **ଷଷ୍ଠ** କାଣ୍ଡ ଓ ଗୀତାର **ଅଷ୍ଟାଦଶ** ଅଧ୍ୟାୟ ପଢ଼ିବାକୁ ଭଲ ଲାଗେ ।

କ– ବାକ୍ୟରେ ଶ୍ରେଣୀ, ଖ– ବାକ୍ୟରେ ଶତାବ୍ଦୀ, ଗ– ବାକ୍ୟରେ ସ୍କନ୍ଧ, କାଣ୍ଡ ଓ ଅଧ୍ୟାୟ ଏକ ଏକ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ । ଏସବୁ ପଦର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟା ସୂଚକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପଟିକୁ ବିଶେଷିତ କରିବାକୁ ବା ବୁଝାଇବାକୁ ଯାଇ ଯଥାକ୍ରମେ **ଅଷ୍ଟମ, ସପ୍ତମ, ବିଂଶ, ଏକବିଂଶ, ଦଶମ, ଷଷ୍ଠ** ଓ **ଅଷ୍ଟାଦଶ** ଆଦି ସଂଖ୍ୟାଶ୍ରିତ ବିଶେଷଣ ପଦଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି । ଏସବୁ ବିଶେଷଣ ପଦ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟାକୁ ଆଶ୍ରୟ କରିଛି ଓ ପୂରଣ ଅର୍ଥ ସୂଚିତ କରୁଛି । ଅଷ୍ଟମ ବା ଆଠକୁ, ସପ୍ତମ ବା ସାତକୁ, ଷଷ୍ଠ ବା ଛଅକୁ, ଦଶମ ବା ଦଶକୁ ଓ ଅଷ୍ଟାଦଶ ବା ଆଠ-ଦଶ ବା ଅଠରକୁ ଆଶ୍ରୟ କରିଛି ଏବଂ ପୂରଣବୋଧକ ହୋଇଛି ।

> ***କୌଣସି ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ବିଶେଷଣ ପଦ କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ସବୁ ସଂଖ୍ୟା ବା ସମଷ୍ଟିକୁ ନ ବୁଝାଇ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟାକୁ ବୁଝାଇଲେ ତାକୁ ପୂରଣବାଚକ ବିଶେଷଣ କୁହାଯାଏ ।***

ଆଉ କେତୋଟି ନମୁନା : **ତୃତୀୟ ପାଣ୍ଡବ, ଦ୍ୱିତୀୟ ଈଶ୍ୱର, ପ୍ରଥମ ଶ୍ରାଦ୍ଧବାର୍ଷିକ, ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ, ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତମ୍ଭ ।**

୪.୩.୪(୧) : ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ବିଶେଷଣ ବିଶେଷ୍ୟକୁ ବିଶେଷିତ କଲାବେଳେ କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ସବୁ ସଂଖ୍ୟାକୁ ସମଷ୍ଟି କରି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟାରେ ସୂଚିତ ହୁଏ । ପୂରଣବାଚକ ବିଶେଷଣ ସଂଖ୍ୟା ସମଷ୍ଟିକୁ ନବୁଝାଇ କେବଳ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟାକୁ ବୁଝାଏ । ଏବେ ତଳ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କର ।

(କ) ଦଶରଥଙ୍କର **ଚାରିପୁଅ** ଥିଲେ । **ଚତୁର୍ଥ** ପୁଅଙ୍କ ନାମ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ।

(ଖ) ଆମ ସ୍କୁଲଘର **ତିନି** ମହଲା ବିଶିଷ୍ଟ । **ତୃତୀୟ** ମହଲାରେ ଆମ **ଶ୍ରେଣୀ** ।

ଉଭୟ କ-ଖ ଭାଗର ପ୍ରଥମ ଦୁଇଟି ବାକ୍ୟରେ **ଚାରି / ତିନି** ଦୁଇଟିଯାକ ପଦ ବିଶେଷଣ ପଦ । **ଚାରି** ବିଶେଷଣଟି କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ଏକ-ଦୁଇ-ତିନି-ଚାରି ସଂଖ୍ୟାର ସମଷ୍ଟିକୁ ଓ **ତିନି** ବିଶେଷଣ ପଦଟି କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ଏକ-ଦୁଇ-ତିନି ସଂଖ୍ୟାର ସମଷ୍ଟିକୁ ବୁଝାଉଛି । ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏ ଉଭୟକୁ **ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ବିଶେଷଣ** ପଦ କହିବା । ଏବେ କ-ଖ ଉଦାହରଣର ଦ୍ୱିତୀୟ ବାକ୍ୟ ଦୁଇଟିକୁ ବିଚାର କରିବା । କ-ଭାଗର ବାକ୍ୟରେ ପୁଅର ବିଶେଷଣ ଭାବରେ **ଚତୁର୍ଥ** ଓ ଖ– ଭାଗର ବାକ୍ୟରେ ମହଲାର ବିଶେଷଣ ଭାବରେ **ତୃତୀୟ** ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି । ଏଠି ଚତୁର୍ଥ ଓ ତୃତୀୟ ଏକ-ଦୁଇ-ତିନି-ଚାରି ଏପରି କ୍ରମାନ୍ୱୟ ରକ୍ଷା କରୁନାହିଁ । ଏକ-ଦୁଇ ଠାରୁ ବିଚ୍ୟୁତ ହୋଇ କେବଳ **ତିନିକୁ ତୃତୀୟ**

ରୂପେ ଓ ଏକ-ଦୁଇ-ତିନିକୁ ଛାଡ଼ି କେବଳ ଚାରିକୁ **ଚତୁର୍ଥ** ରୂପେ ବୁଝାଯାଉଛି । ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ସଂଖ୍ୟାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟତାକୁ ବୁଝାଉଥିବାରୁ **ତୃତୀୟ** ଓ **ଚତୁର୍ଥ** ପଦ ଦୁଇଟିକୁ **ପୂରଣବାଚକ ବିଶେଷଣ** ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା । ଅନେକ ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ସଂଖ୍ୟାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରୁଥିବାରୁ ଏ ପ୍ରକାର ପୂରଣ ବାଚକ ବିଶେଷଣକୁ **ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟତାବାଚକ ବିଶେଷଣ** ବି କୁହାଯାଇପାରିବ ।

୪.୩.୪(୨) : ଆମେ ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ଓ ପୂରଣବାଚକ ବିଶେଷଣ ପଦକୁ ଉଭୟ ସଂଖ୍ୟା ରୂପରେ ଓ ଅକ୍ଷର ରୂପରେ ଲେଖି ବାକ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବା ଯଥା–

- **ପାଞ୍ଚଟାରୁ ଦୁଇଟା** ଆଣ / **୫ଟାରୁ ୨ଟା** ଆଣ । ● **ସାତଥର** ଗଙ୍ଗା ଗଲି / **୭ଥର** ଗଙ୍ଗା ଗଲି ।

ଆମେ ସଂଖ୍ୟା ଓ ପୂରଣବାଚକ ବିଶେଷଣକୁ ନିମ୍ନ ପ୍ରକାରେ ଲେଖି ପାରିବା :-

ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ସଂଖ୍ୟାରୂପ	ଅକ୍ଷର ରୂପ	ପୂରଣବାଚକ ସଂଖ୍ୟାରୂପ	ପୂରଣବାଚକ ଅକ୍ଷର ରୂପ
୧	ଏକ	୧ମ	ପ୍ରଥମ
୨	ଦୁଇ	୨ୟ	ଦ୍ୱିତୀୟ
୩	ତିନି	୩ୟ	ତୃତୀୟ ×××
୧୧	ଏଗାର	୧୧ଶ	ଏକାଦଶ ×××
୧୬	ଷୋହଳ	୧୬ଶ	ଷୋଡ଼ଶ ×××
୧୯	ଊଣେଇଶ	୧୯ଶ	ଊନବିଂଶ
୨୦	କୋଡ଼ିଏ	୨୦ଶ	ବିଂଶ

ଲେଖାରେ ପୂରଣବାଚକ ସଂଖ୍ୟାରୂପ ଥିଲେ ତାହାକୁ ପଢ଼ିବା ବେଳେ ଏକମ, ଦୁଇୟ ଏପରି ଉଚ୍ଚାରଣ କରାନଯାଇ ପ୍ରଥମ, ଦ୍ୱିତୀୟ, ତୃତୀୟ ରୂପେ ଉଚ୍ଚାରିତ ହେବ ।

୪.୩.୫ : ପରିମାଣ ବାଚକ ବିଶେଷଣ

ଏବେ ତଳଲିଖିତ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କର । ମୋଟା ଅକ୍ଷରର ପଦକୁ ଚିହ୍ନଟ କର ।

(କ) ଗାଈକୁ **ବିଡ଼ାଏ** ଘାସ ଦିଅ ।

(ଖ) ଏ ବର୍ଷ ଆମର **ଭରଣେ** ଧାନ ଅମଳ ହୋଇଛି ।

(ଗ) ଫୁଲଗଛରେ **ମାଠିଆଏ** ପାଣି ଦିଅ ।

ଏଠାରେ ବିଡ଼ାଏ, ଭରଣେ, ମାଠିଆଏ ଆଦି ବିଶେଷଣ ପଦ ଯଥାକ୍ରମେ ଘାସ, ଧାନ ଓ ପାଣିର ପରିମାଣକୁ ବୁଝାଉଥିବାରୁ ପରିମାଣବାଚକ ବିଶେଷଣ ପଦ ହୋଇଛି । ଏହିପରି **ଗ୍ଲାସେ** ସର୍ବତ / **ମାଣେ** ଜମି / **ବେଲାଏ** ପଖାଳ / **କପେ** ଚା / **ବସ୍ତାଏ** ଚାଉଳ / **ବେତୁଲିଏ** ମୁଗ / **ହାଣ୍ଡିଏ** ଉଖୁଡ଼ା / ଦୁଇଭାର ପରିବା / **ଗୌଣିଏ** ବିରି / **ଖଣ୍ଡେ** ଗାମୁଛା / ବାରହାତିଆ ଲୁଗା / **ଚାରିକିଲିଆ** ମାଛ / **ପୁଳାଏ** ଛତୁଆ / **କାନ୍ଦିଏ** କଦଳୀ । ସୁତରାଂ–

> *ବାକ୍ୟରେ ଯେଉଁ ବିଶେଷଣ ପଦ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର ପରିମାଣକୁ ବୁଝାଏ, ତାହାକୁ ପରିମାଣବାଚକ ବିଶେଷଣ କୁହାଯାଏ ।*

୪.୩.୬ : ତୁଳନାତ୍ମକ ବିଶେଷଣ

ଅନେକବେଳେ ଆମେ ସମଜାତୀୟ, ସମଗୁଣର ଓ ସମ ଅବସ୍ଥାର ଦୁଇ ବା ତହିଁରୁ ଅଧିକ ବିଶେଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ତୁଳନା କରି କମ୍-ବେଶି, ଛୋଟ-ବଡ଼, ଉଚ୍ଚ-ନୀଚ, ଉତ୍କର୍ଷ-ଅପକର୍ଷ ଆଦି ସ୍ଥିର କରିଥାଉ । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତୁଳନା ବୁଝାଉଥିବା ଗୋଟିକିଆ ତୁଳନାତ୍ମକ ପଦକୁ ବାକ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କରିଥାଉ । ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କର ।

(କ) ଶ୍ୟାମବାବୁ ଧନୀ, ମଦନବାବୁ ତାଙ୍କ**ଠାରୁ** ଧନୀ ଓ ଦାମବାବୁ **ସବୁଠାରୁ** ଧନୀ ।

(ଖ) ରାଧୁ ଓ ମଧୁ ମଧ୍ୟରେ ରାଧୁ **ବେଶୀ** ବଳୁଆ ।

(ଗ) ହରି ନରି **ଅପେକ୍ଷା** ଚାଲାକ୍ ।

ପ୍ରଥମ ବାକ୍ୟରେ 'ଠାରୁ, ସବୁଠାରୁ', ଦ୍ୱିତୀୟ ବାକ୍ୟରେ 'ବେଶୀ', ତୃତୀୟ ବାକ୍ୟରେ 'ଅପେକ୍ଷା' ପଦଗୁଡ଼ିକ ତୁଳନାତ୍ମକ ଅର୍ଥକର ବା ସୂଚକପଦ ଭାବରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି । ଏସବୁ ପଦ ମଧ୍ୟରୁ (କ) ବାକ୍ୟରେ 'ଠାରୁ'କୁ ବ୍ୟବହାର କରି ଧନୀ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଶ୍ୟାମବାବୁ ଓ ମଦନବାବୁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତୁଳନା କରାଯାଇ ମଦନବାବୁଙ୍କୁ ଧନୀ ବୁଝାଯାଇଛି । ସେହିପରି ଶ୍ୟାମବାବୁ ମଦନବାବୁ ଓ ଦାମବାବୁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତୁଳନା କରାଯାଇ 'ଧନୀ' ବିଶେଷଣ ପଦ ପୂର୍ବରୁ 'ସବୁଠାରୁ' ତୁଳନାତ୍ମକ ପଦଟି ବସାଯାଇ ଦାମବାବୁଙ୍କୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଧନୀ ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବେ ସୂଚିତ କରାଯାଇଛି । (ଖ) ବାକ୍ୟରେ ବଳୁଆ ସାଧାରଣ ବିଶେଷଣ ପଦଟି ପୂର୍ବରୁ **'ବେଶୀ'** ତୁଳନାତ୍ମକ ପଦଟି ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ରାଧୁକୁ ଅଧିକ ବଳୁଆ ବୋଲି ବୁଝାଇ ଦିଆଯାଇଛି । (ଗ) ବାକ୍ୟରେ ଚାଲାକ୍ ଏକ ଗୁଣବାଚକ ବିଶେଷଣ । ଏହି ବିଶେଷଣ ପଦଟି ପୂର୍ବରୁ 'ଅପେକ୍ଷା' ତୁଳନାତ୍ମକ ପଦଟି ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ନରିକୁ ହରିଠାରୁ ଅଧିକ ଚାଲାକ୍ ବୋଲି ଦର୍ଶାଯାଇଛି ।

ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୂଳ ବା ସାଧାରଣ ବିଶେଷଣ ପଦ ପୂର୍ବରୁ ତୁଳନାସୂଚକ ପଦ ବସାଯାଇ ତୁଳନାତ୍ମକ ବିଶେଷଣ ଗଠନ କରାଯାଇଥାଏ । ଦୁଇ ବା ତତୋଽଧିକ ବିଶେଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ତୁଳନା ପାଇଁ ଏହି ତୁଳନାତ୍ମକ ବିଶେଷଣ ପଦ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ଏବେ ଅଭ୍ୟାସ କର– ନଡ଼ିଆଗଛଟି ତାଳଗଛ**ଠାରୁ** ଉଚ୍ଚା । ଆମ ସ୍କୁଲଠାରୁ ତାଙ୍କ ସ୍କୁଲ **ବେଶୀ** ପୁରୁଣା । ମୁକ୍ତେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର **ସର୍ବାପେକ୍ଷା** ପୁରୁଣା । ମାନି**ଠାରୁ** କୁନି **କମ୍** ପରିଶ୍ରମୀ ।

୪.୩.୭ : ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଆଉ ଏକ ପ୍ରକାର ତୁଳନାତ୍ମକ ବିଶେଷଣ ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥାଏ । ଦୁଇ ବା ତହିଁରୁ ଅଧିକ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ମଧ୍ୟରେ ତୁଳନା କରିବାବେଳେ ଆମେ ତୁଳନା ବୁଝାଉଥିବା ଗୋଟିକିଆ ପଦ ବି ବିଶେଷଣ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିଥାଏ । ଦୁଇଟି ବିଶେଷ୍ୟ ଭିତରେ ତୁଳନା କଲେ ଆମେ ଗୋଟିଏ ମୂଳ ବିଶେଷଣ ପଦରେ **'ତର'– 'ଇୟାନ୍'** ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗକରି ଗୋଟିକିଆ ବିଶେଷଣ ପଦ ତିଆରି କରି ବ୍ୟବହାର କରିଥାଉ । ବହୁତ ବିଶେଷ୍ୟ ଭିତରେ ତୁଳନା କରାଗଲେ ମୂଳ ବା ସାଧାରଣ ବିଶେଷଣ ପଦରେ **'ତମ'– 'ଇଷ୍ଠ'** ଯୋଗକରି ଗୋଟିକିଆ ବିଶେଷଣ

ତିଆରି କରି ବ୍ୟବହାର କରିଥାଉ । ଏପ୍ରକାର ବିଶେଷଣ ପଦ ଗଠନର ସୂତ୍ରଟି ଏହିପରି- (ମୂଳ ବା ସାଧାରଣ ବିଶେଷଣ + ତର / ଇୟାନ୍ / ତମ / ଇଷ୍ଠ = ତୁଳନାତ୍ମକ ବିଶେଷଣ)

(କ) ବେଦ ପୃଥିବୀର **ପ୍ରାଚୀନତମ** (ପ୍ରାଚୀନ + ତମ) ଗ୍ରନ୍ଥ ।

(ଖ) ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର ମହାନଦୀଠାରୁ **ଦୀର୍ଘତର** (ଦୀର୍ଘ + ତର) ।

(ଗ) ଜନ୍ମଭୂମି ସ୍ୱର୍ଗଠୁ **ଗରୀୟାନ** (ଗୁରୁ + ଇୟାନ୍) ।

(ଘ) ସେ ଜଣେ **ବରିଷ୍ଠ** ଶିକ୍ଷକ (ବର + ଇଷ୍ଠ) ।

କ– ବାକ୍ୟରେ ମୂଳ ବିଶେଷଣ '**ପ୍ରାଚୀନ**' ପରେ 'ତମ' ଯୋଗ ହୋଇ ଗୋଟିକିଆ '**ପ୍ରାଚୀନତମ**' ବିଶେଷଣ ପଦଟି ସୃଷ୍ଟି । ପୃଥିବୀର ଅନେକ ଗ୍ରନ୍ଥ ଭିତରେ '**ଅଧିକ ପ୍ରାଚୀନ**' ଭାବେ ବେଦକୁ ଅର୍ଥନିଷ୍ଠ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରାଚୀନତମ (ପ୍ରାଚୀନ ସହିତ ତମ ଯୋଗହୋଇ) ବିଶେଷଣ ପଦଟି ଗଠିତ । ଏହା ଏକ ତୁଳନାତ୍ମକ ବିଶେଷଣ ପଦ । ଖ– ବାକ୍ୟରେ ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର ଓ ମହାନଦୀ ଦୁଇଟି ବିଶେଷ୍ୟ ଭିତରେ ତୁଳନା ହୋଇଥିବାରୁ ମୂଳ ବିଶେଷଣ '**ଦୀର୍ଘ**' ପରେ '**ତର**' ଯୋଗ ହୋଇ ତୁଳନାତ୍ମକ ଗୋଟିକିଆ ବିଶେଷଣ ପଦ '**ଦୀର୍ଘତର**' ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି । ସେହିପରି ଗ– ବାକ୍ୟରେ ଦୁଇଟି ବିଶେଷ୍ୟ ଜନ୍ମମାଟି ଓ ସ୍ୱର୍ଗ ଭିତରେ ତୁଳନା କରାଯାଇଛି । ତୁଳନା ପାଇଁ ଗୋଟିକିଆ ତୁଳନାତ୍ମକ ବିଶେଷଣ ପଦ '**ଗରୀୟାନ୍**' ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି । ଘ– ବାକ୍ୟରେ '**ଶିକ୍ଷକ**' ବିଶେଷ୍ୟ ପଦଟିକୁ 'ସମସ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ' ଏପରି ତୁଳନା ଅର୍ଥରେ ବିଶେଷିତ କରିବା ପାଇଁ ଗୋଟିକିଆ ବିଶେଷଣ ପଦ '**ବରିଷ୍ଠ**'ର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ।

ଦୁଇ ବା ତହିଁରୁ ଅଧିକ ବିଶେଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ତୁଳନା ନିମନ୍ତେ ଯେଉଁ ବିଶେଷଣ ପଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ, ତାହାକୁ ତୁଳନାତ୍ମକ ବିଶେଷଣ କୁହାଯାଏ ।

ଏବେ ଅଭ୍ୟାସ ନିମନ୍ତେ କେତୋଟି ତୁଳନାତ୍ମକ ବିଶେଷଣ ପଦ ଥିବା ବାକ୍ୟ ଦିଆଗଲା ।

ସାଧାରଣ ବିଶେଷଣ	'ତର' ପ୍ରତ୍ୟୟଯୁକ୍ତ ତୁଳନାତ୍ମକ ବିଶେଷଣ	'ତମ' ପ୍ରତ୍ୟୟଯୁକ୍ତ ତୁଳନାତ୍ମକ ବିଶେଷଣ
କପିଳାସ **ଉଚ୍ଚ**	ମେଘାସନ କପିଳାସଠାରୁ **ଉଚ୍ଚତର**	ହିମାଳୟ **ଉଚ୍ଚତମ**
କୁଆଖାଇ **ଗଭୀର**	ଗଙ୍ଗା କୁଆଖାଇଠାରୁ **ଗଭୀରତର**	ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର **ଗଭୀରତମ**
କଳାବଇଁଶୀ **କ୍ଷୁଦ୍ର**	ଭାକୁରଠାରୁ କଳାବଇଁଶୀ **କ୍ଷୁଦ୍ରତର**	କେରାଣ୍ଡି **କ୍ଷୁଦ୍ରତମ**
ଗୁରୁ	(ଇୟାନ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ) ଗରୀୟାନ	ଗରିଷ୍ଠ
ଲଘୁ	ଲଘୀୟାନ୍	ଲଘିଷ୍ଠ
ବଳୀ	ବଳୀୟାନ	ବଳିଷ୍ଠ

୪.୪ : କେବଳ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ନୁହେଁ; ବାକ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ ପଦ ସହିତ ବିଶେଷଣର ଅର୍ଥଗତ ସମ୍ବନ୍ଧ ରହିଛି । ଗଠନ, ବାକ୍ୟରେ ବସାଣ ଶୃଙ୍ଖଳା ଓ ବ୍ୟବହାର ଦିଗରୁ ବିଶେଷଣର ବି କେତେକ ବିଶେଷତ୍ୱ ରହିଛି । ଅନ୍ୟପଦକୁ ବିଶେଷିତ କରିବା ପାଇଁ ବିଶେଷଣର କେତେକ ବ୍ୟାବହାରିକ ବିଧାନ ରହିଛି । ଗଠନାତ୍ମକ ଲକ୍ଷଣ ଓ ବ୍ୟାବହାରିକ ବିଧାନ ଦିଗରୁ ନିମ୍ନ ପ୍ରକାରେ ବିଶେଷଣର ବିଭାଗୀକରଣ କରାଯାଇଥାଏ ।

୪.୪.୧ : ବିଶେଷ୍ୟର ବିଶେଷଣ

ଆଗରୁ ଆମେ ଜାଣିଛେ ଯେ– ବିଶେଷଣ ବାକ୍ୟରେ ଥିବା ବିଶେଷ୍ୟ ପଦକୁ ବିଶେଷିତ କରେ । ଏ କାରଣରୁ ବାକ୍ୟରେ ବିଶେଷଣ ପଦ ପ୍ରାୟତଃ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର ପାଖାପାଖି ସ୍ଥାନରେ ବା ପୂର୍ବରୁ ଓ ପରେ ବସିଥାଏ ।

ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ ବାକ୍ୟରେ ଯାହା ବିଷୟରେ କୁହାଯାଏ ତାହା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପଦ । ବିଶେଷ୍ୟ ହିଁ ମୁଖ୍ୟତଃ ବାକ୍ୟର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପଦ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପଦ ବା ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ପୂର୍ବରୁ ବସି ବିଶେଷଣ ତାହା ବିଷୟରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୂଚନା ଦିଏ ବା ତା'ର ବିଶେଷତ୍ୱ ପ୍ରକାଶ କରେ । ଉଦାହରଣ ଦୁଇଟିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କର ।

(କ) ପିଲାଟି ବଗିଚାରେ ବସିଛି ।

(ଖ) **ଶାନ୍ତ** ପିଲାଟି **ସୁନ୍ଦର** ବଗିଚାରେ ବସିଛି ।

ପ୍ରଥମ ବାକ୍ୟଟିରେ **'ପିଲା'** ଓ **'ବଗିଚା'**– ଦୁଇଟି ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଶେଷତ୍ୱ ନଥିବା ଦୁଇଟି ସାଧାରଣ ପଦ । ବସିବା କାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି ବିଶେଷତ୍ୱ ବିଶେଷିତ ହେଉନାହିଁ । ତେଣୁ ବାକ୍ୟଟି ସାଧାରଣ ବାକ୍ୟ । ଦ୍ୱିତୀୟ ବାକ୍ୟଟିରେ **'ପିଲା'** ଓ **'ବଗିଚା'** ପଦ ବିଷୟରେ କିଛି ଗୁଣାତ୍ମକ ସୂଚନା ଦିଆଯାଉଛି । ଉଭୟ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦକୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି ଉଭୟର ଗୁଣକୁ ବିଶେଷିତ କରିବା ପାଇଁ ଉଭୟ ପଦର ପୂର୍ବରୁ **'ଶାନ୍ତ'** ଏବଂ **'ସୁନ୍ଦର'** ଦୁଇଟି ଗୁଣବାଚକ ବିଶେଷଣ ପଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି । **'ଶାନ୍ତ'** / **'ସୁନ୍ଦର'** ଉଭୟ ବିଶେଷଣ ଏଠି ବିଶେଷ୍ୟର ବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପଦର ପିଲା, ବଗିଚାର ବିଶେଷଣ । ଏହିପରି–

> ***ଯେଉଁ ବିଶେଷଣ ପଦ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର ପୂର୍ବରୁ ବସେ, ତାହାକୁ 'ବିଶେଷ୍ୟର ବିଶେଷଣ' ପଦ କୁହନ୍ତି ।***

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପଦ ପୂର୍ବରୁ ବସି ତା' ବିଷୟରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୂଚନା ଦେଉଥିବାରୁ ବା ତାହା ବିଷୟରେ ବିଶେଷ କିଛି କହୁଥିବାରୁ ଏ ପ୍ରକାର ବିଶେଷଣକୁ **'ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଶେଷଣ'** ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ ।

୪.୪.୨ : ବିଧେୟ ବିଶେଷଣ

ବାକ୍ୟର ମୁଖ୍ୟପଦ ବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପଦକୁ ଆଧାର କରି ତା' ପରେ **'ଯାହା କୁହାଯାଏ'** ତାହାକୁ **'ବିଧେୟ'** କୁହାଯାଏ । ସାଧାରଣତଃ ବାକ୍ୟରେ କର୍ତ୍ତାଦି ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅଂଶର ପଦଗୁଡ଼ିକ ବିଧେୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପଦ ବା ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ପରେ ଯାହା ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ, ତାହା ବିଧେୟ ବାଚକ ହୁଏ । ବିଶେଷଣ ବ୍ୟବହାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ବି ଏପରି ଘଟେ । ଯଥା–

(କ) ଶିଳ୍ପୀ ସୁନ୍ଦର ମୂର୍ତ୍ତିଟିଏ ଗଢ଼ିଲେ । (ଖ) ଶିଳ୍ପୀ ଗଢ଼ିଥିବା ମୂର୍ତ୍ତିଟି **ସୁନ୍ଦର** ।

'କ' ବାକ୍ୟରେ ବିଶେଷଣ ପଦ **'ସୁନ୍ଦର'** ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ **'ମୂର୍ତ୍ତି'** ପୂର୍ବରୁ ବସିଛି । ବିଶେଷ୍ୟ ପୂର୍ବରୁ ଆସି ଆଗୁଆ ବିଶେଷ୍ୟକୁ ବିଶେଷିତ କରିବା ଏକ ସାଧାରଣ ବସାଣ ଶୃଙ୍ଖଳା । ମାତ୍ର 'ଖ' ବାକ୍ୟରେ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ 'ମୂର୍ତ୍ତି' ପରେ ବିଧେୟ ବାଚକ ହୋଇ ବିଶେଷଣ ପଦ **'ସୁନ୍ଦର'** ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି । ବାକ୍ୟର ବିଧେୟ ଅଂଶରେ ଏ ପ୍ରକାର ବସାଣ ପ୍ରୟୋଜନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ହୋଇଥାଏ । ବିଶେଷଣର ଏ ପ୍ରକାର ବ୍ୟବହାର ବିଶେଷ୍ୟକୁ ଆକର୍ଷଣୀୟ କରି ବିଶେଷିତ କରିଥାଏ ।

> *ବାକ୍ୟର ବିଧେୟ ଅଂଶରେ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ପରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ବିଶେଷଣ ପଦକୁ 'ବିଧେୟ ବିଶେଷଣ' କୁହାଯାଏ ।*

କେତୋଟି ଅଧିକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ- ରାସ୍ତା ନିର୍ଜନ / ଛବି ଚମତ୍କାର / ପିଲାଟି ଶାନ୍ତ / ବ୍ୟବହାର ମଧୁର ।

୪.୪.୩ : ବିଶେଷଣର ବିଶେଷଣ :

ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଉଦାହରଣଗୁଡ଼ିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକର ।

	୧ମ ପ୍ରକାର ବିଶେଷ୍ୟର ବିଶେଷଣ	୨ୟ ପ୍ରକାର ବିଶେଷଣର ବିଶେଷଣ
(କ)	ସେ ଜଣେ ଭଲ ଲୋକ ।	ସେ ଜଣେ **ଭାରି** ଭଲ ଲୋକ ।
(ଖ)	ଏ ପିଲାଟି ଚତୁର ।	ଏ ପିଲାଟି **ଅତ୍ୟନ୍ତ** ଚତୁର ।
(ଗ)	ଗରମ ପାଣି ପିଅ ।	**ସାମାନ୍ୟ** ଗରମ ପାଣି ପିଅ ।

୧ମ ପ୍ରକାରର ତିନୋଟିଯାକ ବାକ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ରେଖାଙ୍କିତ ପଦ ତିନୋଟି (ଭଲ / ଚତୁର / ଗରମ) ତିନୋଟି ଏକ ଏକ ବିଶେଷଣ । ବିଶେଷ୍ୟର ବିଶେଷଣ ଭାବରେ ଏଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି । ମାତ୍ର **୨ୟ ପ୍ରକାର**ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବାକ୍ୟରେ ଦୁଇ ଦୁଇଟି ବିଶେଷଣ ବ୍ୟବହୃତ । 'କ' ବାକ୍ୟରେ 'ଭଲ' ବିଶେଷଣର ଗୁଣକୁ ଆଧିକ୍ୟ ଅର୍ଥରେ 'ଭାରି' ବିଶେଷଣଟି ବିଶେଷିତ କରୁଛି । 'ଖ' ବାକ୍ୟରେ 'ଚତୁର' ବିଶେଷଣକୁ ଗୁଣାତ୍ମକ ଅର୍ଥରେ 'ଅତ୍ୟନ୍ତ' ବିଶେଷଣ ପଦଟି ବିଶେଷିତ କରୁଛି । 'ଗ' ବାକ୍ୟରେ 'ଗରମ' ବିଶେଷଣ ପଦର ବିଶେଷଣ ଭାବରେ 'ସାମାନ୍ୟ' ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି । ଏହିପରି ଭଲ - ଚତୁର - ସାମାନ୍ୟ ବିଶେଷଣ ପଦ ତିନୋଟିର ବିଶେଷଣ ଭାବରେ ଭାରି - ଅତ୍ୟନ୍ତ - ସାମାନ୍ୟ ବିଶେଷଣର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି । ସୁତରାଂ,

> *ବାକ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷଣ ପଦ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷଣ ପଦକୁ ବିଶେଷିତ କଲେ ତାହାକୁ 'ବିଶେଷଣର ବିଶେଷଣ' କୁହାଯାଏ ।*

୪.୪.୩ (୧) : ବେଳେବେଳେ ଆମେ ଏମିତି ଧରଣର ବାକ୍ୟ କହୁ ଓ ଲେଖୁ ଯେଉଁଥିରେ ଦୁଇ ବା ଦୁଇରୁ ଅଧିକ ବିଶେଷଣ ପଦ ଥାଏ । ଏପରିକି ଗୋଟିଏ ବିଶେଷଣ ପଦ ଦୋହରା ଯାଇଥାଏ । ଯଥା–

(କ) ନୀଳ ଗୋଟିଏ ଶାନ୍ତଶିଷ୍ଟ ସୁଧାର ପିଲା ।

(ଖ) କଳ୍ପନା ବୁଦ୍ଧିମତୀ ପରିଶ୍ରମୀ ଝିଅ ।

(ଗ) ମାଧବୀ ସବୁବେଳେ ଶସ୍ତା ସୁନ୍ଦର ମଜଭୁତ ଜିନିଷ କିଣେ ।

(ଘ) ଅସରାଏ ଅସରାଏ ବର୍ଷା ହେଉଛି ।

(ଙ) ସେ ମିଠା ମିଠା କଥା କୁହେ ।

(ଚ) ମଧୁ ବଡ଼ ବଡ଼ କାମରେ ହାତ ଦିଏ ।

ପ୍ରଥମ ତିନୋଟି ବାକ୍ୟରେ ଏକାଧିକ ବିଶେଷଣ ପଦ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର ଅବସ୍ଥା, ଗୁଣ ଓ ସଂଖ୍ୟାଦିକୁ ବିଶେଷିତ କରୁଛି । ଏ ପ୍ରକାର ବିଶେଷଣକୁ ବିଶେଷଣର ବିଶେଷଣ କୁହାଯିବ ନାହିଁ । ବରଂ ଏହାକୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଶେଷ୍ୟର ବିଶେଷଣ ସମାହାର ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇପାରେ । ଶେଷ ତିନୋଟି (ଘ, ଙ, ଚ) ବାକ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଶେଷଣ ଦ୍ୱିତ୍ୱ ହୋଇଛି ବା ଦୋହରା ଯାଇଛି । ଏଗୁଡ଼ିକ ବି ବିଶେଷ୍ୟର ବିଶେଷଣ । ମାତ୍ର ବିଶେଷଣର ବିଶେଷଣ ନୁହେଁ ।

ବିଶେଷଣ ଦ୍ୱିତ୍ୱ ହେଲେ ଏହାର ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ବହୁବଚନର ଅର୍ଥକୁ ବୁଝାଏ ।

ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ : ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ା ଲୋକ (ବହୁତ ବୁଢ଼ାଲୋକ), ନୂଆନୂଆ କାମ, ଛୋଟଛୋଟ ମାଛ, କୁନିକୁନି ପିଲା, ନାଚିଲାନାଚିଲା ଆଖି, ପାଚିଲାପାଚିଲା ଫଳ, ଧଳାଧଳା ଫୁଲ ପ୍ରଭୃତି ।

୪.୪.୪ : ସାର୍ବନାମିକ ବିଶେଷଣ

ସାଧାରଣତଃ ନାମ ବା ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ପରିବର୍ତ୍ତେ ବିକଳ୍ପ ପଦ ଭାବରେ **'ସର୍ବନାମ'** ପଦ ବାକ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ । ମାତ୍ର ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶେଷ୍ୟର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟତା ଓ ନିଶ୍ଚିତତା ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ସର୍ବନାମ ପଦ ବିଶେଷଣର କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରିଥାଏ । ଏଠାରେ ମନେରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ ସର୍ବନାମ ପଦ କେବଳ ବିଶେଷ୍ୟର ବିଶେଷଣ ଭାବରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ । ବିଶେଷଣର ବିଶେଷଣ ରୂପେ ସର୍ବନାମର ବ୍ୟବହାର ହୁଏ ନାହିଁ । ଏବେ ଉଦାହରଣ ଦୁଇଟିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କର ।

୧ମ ଉଦାହରଣ– **ସେହି ଗାଁଟି ପୂର୍ଣ୍ଣ ସାକ୍ଷର ହେଲା ।**

୨ୟ ଉଦାହରଣ– **କେଉଁ ବାଟରେ ହେଲେ ଏହି କାମଟି କର ?**

ଦିଆଯାଇଥିବା ୧ମ ଉଦାହରଣରେ '<u>ସେହି</u>' ଏକ ସର୍ବନାମ ପଦ । 'ଗାଁ'– ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର ପୂର୍ବରୁ **"ସେହି"** ସର୍ବନାମ ପଦଟି ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି । 'ଗାଁ' ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୂଚନା ଏହି ସର୍ବନାମ ପଦଟିର ବିଶେଷଣାତ୍ମକ ବ୍ୟବହାରରୁ ମିଳୁଛି । ୨ୟ ଉଦାହରଣରେ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ '<u>ବାଟ</u>' ଓ '<u>କାମ</u>' ପୂର୍ବରୁ ଅନିଶ୍ଚିତ ଓ ନିଶ୍ଚିତ ଅର୍ଥମୂଳକ ହୋଇ '<u>କେଉଁ</u>' ଓ 'ଏହି' ସର୍ବନାମ ପଦ ଦୁଇଟିକୁ ବିଶେଷଣ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି । <u>ସେହି</u> / <u>କେଉଁ</u> / <u>ଏହି</u>– ଇତ୍ୟାଦି ପଦ ସର୍ବନାମ ପଦ ହେଲେବି ଏଠାରେ ବିଶେଷଣ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ–

ବାକ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସର୍ବନାମ ପଦ ବିଶେଷଣ ପଦ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ, ତାକୁ ସାର୍ବନାମିକ ବିଶେଷଣ କୁହାଯାଏ ।

ବେଳେବେଳେ ମୂଳ ସର୍ବନାମ ପଦ ସହିତ / **ପରି, ମନ୍ତ, ମିତି** / ପ୍ରଭୃତି ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ସାର୍ବନାମିକ ବିଶେଷଣ ପଦ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ । ଯଥା–

- ଯେ + ମିତି = <u>ଯେମିତି</u> ପିଲା / <u>ଯେମିତି</u> ଦିଅଁ <u>ସେମିତି</u> ପୂଜା
- ଏ + ମନ୍ତ = <u>ଏମନ୍ତ</u> ଭୂଇଁ / <u>ଯେମନ୍ତ</u> ବ୍ୟବହାର / <u>କେମନ୍ତ</u> କଥା
- ଯେ + ପରି = <u>ଯେପରି</u> କାମ, <u>ସେପରି</u> ମୂଲ ।

ଏବେ ଅଧିକ ଜାଣିବା ପାଇଁ **ଉଦାହରଣ :** ଏଇ ଘର / ସେଇ ବହି / କେଉଁ କାମ / ଯେଉଁ ସମସ୍ୟା / ଏମନ୍ତ ବ୍ୟାପାର / ଯେଉଁ ତ ଖାଇବା / ଏଭଳି ବିଚାର / ତେମନ୍ତ ଘଟଣା ।

- ମୋ କଥା / ତୋ କଥା / ଯା' କଥା / ତା' କଥା / ଯାହା କଥା ।
- ଆମ ସମୟ / ତମ କାଳ / ତାଙ୍କ ଦିନ / ଯାଙ୍କ ବେଳା / ସେମାନଙ୍କ ବେଳ ।

ସାର୍ବନାମିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ପଦ ମଧ୍ୟ ବିଶେଷଣ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ ।

୪.୪.୫ : ବିଶେଷ୍ୟରୂପୀ ବିଶେଷଣ

ଆମେ ବେଳେବେଳେ ବାକ୍ୟରେ ଥିବା ବିଶେଷ୍ୟ ପଦକୁ ଅନ୍ୟ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦକୁ ବିଶେଷିତ କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କରିଥାଉ । ଉଦାହରଣଗୁଡ଼ିକୁ ଏହି ମର୍ମରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କର–

(କ) **ମାଟି**କାନ୍ଥଟି ଭୁଶୁଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ।

(ଖ) **ଶୀତ** ଦିନରେ ପରିବା ଚାଷ ଭଲ ହୁଏ ।

(ଗ) ତାଙ୍କ **ଟାଇଲ**ଘରଠାରୁ ଆମ **ଛଣ** କୁଡ଼ିଆ ଭଲ ।

(ଘ) ସାଧବ ତଅପୋଇ ପାଇଁ **ସୁନା** ଚାନ୍ଦଟିଏ ବରାଦ ଦେଲେ ।

ଏସବୁ ବାକ୍ୟରେ ମୋଟା ଅକ୍ଷରର ପଦ (ମାଟି, ଶୀତ, ଟାଇଲ, ଛଣ, ସୁନା)ଗୁଡ଼ିକ ଏକ ଏକ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ । ଏଗୁଡ଼ିକ ବିଶେଷଣ ରୂପରେ କାନ୍ଥ, ଦିନ, ଘର, କୁଡ଼ିଆ ଓ ଚାନ୍ଦ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦଗୁଡ଼ିକୁ ବିଶେଷିତ କରୁଛି । ଏଠାରେ ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାରର ବିଶେଷ୍ୟ (ମାଟି, ଶୀତ, ଟାଇଲ, ଛଣ, ସୁନା) ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରକାରର ମୁଖ୍ୟ ବିଶେଷ୍ୟ (କାନ୍ଥ, ଦିନ, ଘର, କୁଡ଼ିଆ, ଚାନ୍ଦ)ର ବିଶେଷଣ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି ।

> *ଏକ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦକୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର ବିଶେଷଣ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରେ । ଏ ପ୍ରକାର ବିଶେଷଣକୁ 'ବିଶେଷ୍ୟରୂପୀ ବିଶେଷଣ' ଭାବରେ ଚିହ୍ନାଯାଏ ।*

୪.୪.୬ : ସମ୍ବନ୍ଧବାଚକ ବିଶେଷଣ

ବିଶେଷ୍ୟ ପଦକୁ ବିଶେଷଣ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିବାର ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାର ଭଙ୍ଗୀ ଆମ ଭାଷାରେ ରହିଛି । ନିମ୍ନଲିଖିତ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଗୁଡ଼ିକରୁ ସେହି ଭଙ୍ଗୀକୁ ଜାଣିପାରିବ ।

ସୁଖର ସାଥୀ ଅନେକ, **ଦୁଃଖର** ସାଥୀ କେହି ନୁହନ୍ତି । ଦୀନବନ୍ଧୁ **ପାରିବାର** ଲୋକ । ତାଙ୍କ **ସୁନାର** ସଂସାର ଭାଙ୍ଗିଗଲା ।

ଏସବୁ ବାକ୍ୟରେ ଥିବା ବଡ଼ ଅକ୍ଷରର ପଦଗୁଡ଼ିକର ମୂଳରୂପ– / ସୁଖ, ଦୁଃଖ, ପାରିବା, ସୁନା / ଏକ ଏକ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ । ଏଗୁଡ଼ିକ ଷଷ୍ଠୀ ବିଭକ୍ତି ବା ସମ୍ବନ୍ଧ ସୂଚକ ଚିହ୍ନ 'ର' ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଅନ୍ୟ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦକୁ (ସାଥୀ, ଲୋକ, ସଂସାର) ବିଶେଷିତ କରୁଛି । ଏଗୁଡ଼ିକୁ ବିଶେଷ୍ୟର ବିଶେଷଣ ରୂପ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ । ସୁତରାଂ,

ବାକ୍ୟରେ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ଷଷ୍ଠୀ ବିଭକ୍ତି ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ବିଶେଷଣ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିଲେ, ତାହାକୁ ସମ୍ବନ୍ଧବାଚକ ବିଶେଷଣ ରୂପ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ ।

ଅଧିକ ଜାଣିବା ପାଇଁ– କହିବାର କଥା / ଜାଣିବାର ବିଷୟ / ଗୁଣର ପିଲା / ସୁଖର ଦିନ / ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର ବେଳ / ବୁଦ୍ଧିର ଖେଳ / ପାପର ଛାଇ / ପୁଣ୍ୟର ହାତ / ସୌଭାଗ୍ୟର ଅଧ୍ୟାୟ / ଧର୍ମର ଜୟ ।

୪.୪.୭ : କ୍ରିୟା ବିଶେଷଣ

ବାକ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ବିଶେଷଣ ପଦ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ସହିତ ଅନ୍ୟ ପଦକୁ ମଧ୍ୟ ବିଶେଷିତ କରେ । ବାକ୍ୟରେ କ୍ରିୟା କିପରି ସାଧିତ ହୋଇଛି, କି ପ୍ରକାର ଅବସ୍ଥା ଓ ଧର୍ମକୁ ନେଇ କ୍ରିୟାର ସାଧନ ଘଟିଛି– ଏସବୁ ବିଷୟରେ କେତେକ ବିଶେଷଣ ପଦ କ୍ରିୟା ପଦ ପୂର୍ବରୁ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୂଚନା ଦେଇଥାଏ । ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ପଢ଼ ।

(କ) ବାତ୍ୟାଦିନ ଉପରବେଳାଠାରୁ ପବନ **ଜୋରରେ** ବହିଲା ।

(ଖ) ତୁମେ ଏଠିକି **ସଅଳ** ଆସ ।

(ଗ) ସବୁକଥା **ଧୀରେଧୀରେ** ଜଣାପଡ଼ିଲା ।

(କ) ବାକ୍ୟରେ ପବନ କିପରି ବହିଲା ତାହାକୁ **'ଜୋର୍‌ରେ'**– ବିଶେଷଣ ପଦଟି ଜଣାଇ ଦେଉଛି । (ଖ) ବାକ୍ୟରେ କିପରି ଆସିବା କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ ତାହାକୁ **'ସଅଳ'** ବିଶେଷଣ ପଦଟି ସୂଚେଇ ଦେଉଛି । (ଗ) ବାକ୍ୟରେ କଥାଟି କିପରି ଜଣାଗଲା ତାହାକୁ **'ଧୀରେଧୀରେ'** ପଦଟି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୂପେ ବୁଝାଇ ଦେଉଛି । ସୁତରାଂ 'ବହିଲା, ଆସ, ଜଣାପଡ଼ିଲା' ଇତ୍ୟାଦି କ୍ରିୟାପଦ କିପରି ଭାବରେ ସାଧିତ ହେଉଛି, ତାହା 'ଜୋର୍‌ରେ, ସଅଳ ଓ ଧୀରେଧୀରେ ଆଦି ବିଶେଷଣ ପଦରୁ ବୁଝାପଡୁଛି ।

ଯେଉଁ ବିଶେଷଣ ପଦ ବାକ୍ୟରେ କ୍ରିୟାକୁ ବିଶେଷିତ କରେ, ତାହାକୁ 'କ୍ରିୟା ବିଶେଷଣ' ପଦ କୁହାଯାଏ ।

୪.୪.୮ : କ୍ରିୟାଜ ବିଶେଷଣ / କ୍ରିୟାବାଚକ ବିଶେଷଣ

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ କ୍ରିୟାକୁ ଆଧାର କରି ଦୁଇ ପ୍ରକାର ବିଶେଷଣ ପଦ ରହିଛି । ଗୋଟିଏ ପୂର୍ବରୁ ଆଲୋଚିତ କ୍ରିୟା ବିଶେଷଣ । ଏବେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରକୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଉଦାହରଣରୁ ଜାଣିବା ।

ରାଧୁ **ଫେରନ୍ତା** ଗାଡ଼ିରେ ଆସିବ । ସେ **ଉଡ଼ନ୍ତା** ଚଢ଼େଇର ପର ଗଣିଦେଇପାରେ । **ଶୋଇଲା** ପୁଅର ଭାଗ ନାହିଁ, **ଚେତିଲା** ପିଲା ଅମାର ଭରେ । ସେ ଜଣେ **ଜଣାଶୁଣା** ବ୍ୟକ୍ତି ।

ଉପରଲିଖିତ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକରେ ବଡ଼ ଅକ୍ଷରରେ ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇଥିବା ପଦଗୁଡ଼ିକ (ଫେରନ୍ତା, ଉଡ଼ନ୍ତା, ଶୋଇଲା, ଚେତିଲା, ଜଣାଶୁଣା) ବିଶେଷଣ ପଦ ଭାବରେ ଗାଡ଼ି, ଚଢ଼େଇ, ପୁଅ, ପିଲା, ବ୍ୟକ୍ତି ଇତ୍ୟାଦି ବିଶେଷ୍ୟ ପଦକୁ ବିଶେଷିତ କରୁଛି । ଏଗୁଡ଼ିକ କ୍ରିୟାପଦ ନୁହନ୍ତି । କ୍ରିୟାର ମୂଳ ପ୍ରକୃତି ଧାତୁରୁ ଗଠିତ । ଧାତୁ ବା କ୍ରିୟାର ମୂଳରୂପ ସହିତ 'ଅନ୍ତା, ଇଲା, ଆ' ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗରେ (ଫେର୍ + ଅନ୍ତା = ଫେରନ୍ତା / ଉଡ୍ + ଅନ୍ତା = ଉଡ଼ନ୍ତା / ଶୋ

+ ଇଲା = ଶୋଇଲା / ଚେତ୍ + ଇଲା = ଚେତିଲା / ଜାଣ୍ + ଆ, ଶୁଣ୍ + ଆ = ଜଣାଶୁଣା) ଏଗୁଡ଼ିକ ଗଠିତ ହୋଇଥିବାରୁ ଏଗୁଡ଼ିକୁ **'କ୍ରିୟାଜ ବିଶେଷଣ'** ବା କ୍ରିୟାରୁ ଜାତ- **'କ୍ରିୟାଜାତ ବିଶେଷଣ'** କୁହାଯାଏ । ଅତଏବ–

> ***କ୍ରିୟାରୁ ଜାତ ବା ଗଠିତ ଯେଉଁ ବିଶେଷଣ ପଦ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦକୁ ବିଶେଷିତ କରିଥାଏ, ତାହାକୁ କ୍ରିୟାଜ ବିଶେଷଣ ବା କ୍ରିୟାବାଚକ ବିଶେଷଣ ପଦ କୁହାଯାଏ ।***

ଏହିପରି **ଥିଲାବାଲା, ଦେଖିଥିବା** ଦୃଶ୍ୟ, **ଚିତ୍ରିତ** ଚାଦର, **ନଥିଲା** ଜିନିଷ, **ଦେବା** ଲୋକ, **ଢୋକିଲା** କଥା, **ମଲା** ଜହ୍ନ, **ହସକୁରା** ମଣିଷ, **ଭୁକିଲା** କୁକୁର, **ଗରଜିଲା** ମେଘ, **ଶୋଇଲା** ପୁଅ, **ଫୁଟନ୍ତା** ପାଣି ପ୍ରଭୃତି।

୪.୪.୯ : ବିଶେଷଣ ବ୍ୟବହାର ସମ୍ପର୍କରେ ଅଧିକ ଜାଣିବା କଥା

(୧) ନିମ୍ନଲିଖିତ ବାକ୍ୟରେ ବଡ଼ ଅକ୍ଷରରେ ଥିବା ପଦଗୁଡ଼ିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କର ।

(କ) **ଦୋଷୀକୁ** ଦଣ୍ଡ ଦେଇ **ନିର୍ଦ୍ଦୋଷକୁ** ଖଲାସ କର ।

(ଖ) **ପାପୀକୁ** ନୁହେଁ, **ପାପକୁ** ଘୃଣା କର ।

(ଗ) **ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ** ସମ୍ମାନ ଦିଅ / **ଅଜ୍ଞାନଠୁଁ** ଦୂରେଇ ରହ / **ରାଗୀକୁ** ବୁଝାଅ / **ଭୋଗୀ** ପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରନାହିଁ ।

ଉପରଲିଖିତ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକରେ ଥିବା ବଡ଼ ଅକ୍ଷରର ପଦଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷଣ ପଦ । ମାତ୍ର ଏସବୁ ପଦରେ କୁ (ଦୋଷୀ + କୁ = ଦୋଷୀକୁ / ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ + କୁ = ନିର୍ଦ୍ଦୋଷକୁ / ପାପୀ + କୁ = ପାପୀକୁ / ରାଗୀ + କୁ = ରାଗୀକୁ) /(ପଣ୍ଡିତ + ଙ୍କୁ = ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ), ଠୁଁ (ଅଜ୍ଞାନ + ଠୁଁ = ଅଜ୍ଞାନଠୁଁ) / ପାଇଁ (ଭୋଗୀ + ପାଇଁ = ଭୋଗୀପାଇଁ) ଇତ୍ୟାଦି ଯୋଗ ହୋଇଛି । ଏ ପ୍ରକାର ଯୋଗ ସାଧାରଣତଃ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ପରେ ବିଭକ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟୟ ଭାବରେ ବସିଥାଏ । ଏଠାରେ ଏ ପ୍ରକାର ବିଭକ୍ତିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ବିଶେଷଣ ପଦଗୁଡ଼ିକ ବିଶେଷ୍ୟ ଭଳି ବାକ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି । ଏଥିରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ,

> ***ଓଡ଼ିଆ ବାକ୍ୟରେ ବିଶେଷଣ ପଦକୁ ବି ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ।***

(୨) ବେଳେବେଳେ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦକୁ ବାକ୍ୟରେ ଦିଆନଯାଇ ବିଶେଷ୍ୟର ବିଶେଷଣ ପଦଟିକୁ ବି ବିଶେଷ୍ୟ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ । ଯଥା– <u>ଦରିଦ୍ର</u> ଦୟାର ପାତ୍ର । <u>ଅହଙ୍କାରୀ</u>ର ପତନ ନିଶ୍ଚିତ ଘଟେ । <u>ଗର୍ବୀ</u> ଦୁଃଖ ପାଏ । <u>ଦୁଷ୍ଟ</u>ଠୁଁ ଦୂରେଇ ରହ ।

ଏଠାରେ ଦରିଦ୍ର, ଅହଙ୍କାରୀ, ଗର୍ବୀ ଓ ଦୁଷ୍ଟ ପରେ ଲୋକ, ମଣିଷ, ବ୍ୟକ୍ତି, ପିଲା– ଇତ୍ୟାଦି ଯେକୌଣସି ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ବସିପାରନ୍ତା । ଯଥା– <u>ଦରିଦ୍ର ମଣିଷ</u> ଦୟାର ପାତ୍ର । <u>ଅହଙ୍କାରୀ ଲୋକର</u> ପତନ ନିଶ୍ଚିତ ଘଟେ ପ୍ରଭୃତି। ମାତ୍ର 'ମଣିଷ' ଓ 'ଲୋକ' ଭଳି ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ନଲାଗି କେବଳ ବିଶେଷଣ ପଦ ଦରିଦ୍ର, ଅହଙ୍କାରୀ,ଗର୍ବୀ, ଦୁଷ୍ଟ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି । ବିଶେଷଣ ପଦ ବିଶେଷ୍ୟ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ଭାବ ପ୍ରତିପାଦନ କରୁଛି । ଭାବାର୍ଥ ପ୍ରକାଶରେ କୌଣସି ବାଧା ଉପୁଜୁନାହିଁ । ସୁତରାଂ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ–

> ***ବାକ୍ୟରେ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ନଥାଇ କେବଳ ବିଶେଷଣ ପଦ ବି ବିଶେଷ୍ୟର ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ଭଳି ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ ।***

(୩) ବିଶେଷ୍ୟ ପଦରେ 'ଆ, ଇ, ଇଆ, ଇବା, ଇୟ, ଉଆ, ଇକ, ଣୀ, ଉଣୀ, ରା/ଉରା, ଇଲା, ଅଣା, ଯ– ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗହୋଇ ବିଶେଷଣ ପଦ ଗଠିତ ହୁଏ । ଯଥା–

ଆ– ଯୋଗ : ପାଣି + ଆ = ପାଣିଆ– ଡାଲି <u>ପାଣିଆ</u> ହୋଇଗଲା । ଏହିପରି– ଦାଢ଼ିଆ, ମାଟିଆ ।

ଇ– ଯୋଗ : ଗୋଲାପ + ଇ = ଗୋଲାପୀ– <u>ଗୋଲାପୀ</u> ଶାଢ଼ି । ଏହିପରି– ଭୋଗୀ, ରୋଗୀ, ତ୍ୟାଗୀ ।

ଇଆ– ଯୋଗ : ଗୋଡ଼ାଣ + ଇଆ = ଗୋଡ଼ାଣିଆ– <u>ଗୋଡ଼ାଣିଆ</u> ଲୋକ । ଏହିପରି– ବହଳିଆ, ଯୋଗାଡ଼ିଆ, ଗୋଳିଆ ।

ଇବା– ଯୋଗ : ଶୋ + ଇବା = ଶୋଇବା– <u>ଶୋଇବା</u> ଘର । ଏହିପରି– ପିଇବା, ରଖିବା, ଦେଖିବା ।

ଇୟ– ଯୋଗ : ଜାତି + ଇୟ = ଜାତୀୟ– <u>ଜାତୀୟ</u> ସଙ୍ଗୀତ । ଏହିପରି– ଭାରତୀୟ, ଉତ୍କଳୀୟ ।

ଉଆ– ଯୋଗ : ଗାତ + ଉଆ = ଗାତୁଆ– <u>ଗାତୁଆ</u> ମୂଷା । ଏହିପରି– ପାଠୁଆ, ନାଟୁଆ, ଚାଳୁଆ ।

ଇକ– ଯୋଗ : ସମାଜ + ଇକ = ସାମାଜିକ– <u>ସାମାଜିକ</u> ପାଠ । ଏହିପରି– ସାମୁଦ୍ରିକ, ସାଂସାରିକ ।

ଣୀ– ଯୋଗ : ବର + ଣୀ = ବରଣୀ– <u>ବରଣୀ</u> କନ୍ୟା । ଏହିପରି-ଚୋରଣୀ ଘରଣୀ ।

ଉଣୀ– ଯୋଗ : ଅନ୍ଧ + ଉଣୀ = ଅନ୍ଧୁଣୀ– <u>ଅନ୍ଧୁଣୀ</u> ଛାତ୍ରୀ । ଏହିପରି– ବାଘୁଣୀ, ରଖୁଣୀ ।

ରା/ଉରା– ଯୋଗ : ଖତ + ରା = ଖତରା– <u>ଖତରା</u> କାମ । ଦାନ୍ତୁରା, ମନ୍ତୁରା ।

ଇଲା– ଯୋଗ : ପାଚ୍ + ଇଲା = ପାଚିଲା– <u>ପାଚିଲା</u> ଆମ୍ବ । ଫଳିଲା, ଗଢ଼ିଲା, ନାଚିଲା, ଦେଖିଲା ।

ଅଣା– ଯୋଗ : ମାଗ୍ + ଅଣା = ମାଗଣା– <u>ମାଗଣା</u> ଜିନିଷ । କାନ୍ଦଣା, ବାଜଣା, ମାରଣା ।

ଯ– ଯୋଗ : କଣ୍ଠ + ଯ = କଣ୍ଠ୍ୟ– କଣ୍ଠ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ । ଓଷ୍ଠ୍ୟ, ଦନ୍ତ୍ୟ, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, ସୌଜନ୍ୟ ।

(୪) ଓଡ଼ିଆରେ ସଂସ୍କୃତ ପରି ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର ଲିଙ୍ଗ ଅନୁସାରେ ବିଶେଷଣ ପଦର ଲିଙ୍ଗରୂପ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥାଏ । ଉଦାହରଣ;

- କଣ୍ଠ ଜଣେ **ମେଧାବୀ** ଛାତ୍ର / ଲତା ଜଣେ **ମେଧାବିନୀ** ଛାତ୍ରୀ ।
- ସେ ପୁଅଟି ଅତି **ସରଳ** / ସେ ଝିଅଟି **ସରଳା** ।
- <u>**ସୌଭାଗ୍ୟ**</u>ବାନ୍ ପିଲାମାନେ **ଯଶସ୍ୱୀ** ହୁଅନ୍ତି / **ସୌଭାଗ୍ୟବତୀ** ବାଳିକାମାନେ **ଯଶସ୍ୱିନୀ** ହୁଅନ୍ତି ।

(୫) ଆମ ଓଡ଼ିଆଭାଷାରେ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶେଷଣ ପଦ ସ୍ତ୍ରୀ ବାଚକ ଅଥବା ପୁଂଲିଙ୍ଗ ବାଚକ ହୋଇନଥାଏ । ସ୍ତ୍ରୀ ବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟର ବିଶେଷଣ ବି ପୁଂଲିଙ୍ଗ ବାଚକ ବିଶେଷଣ ହୋଇଥାଏ । ଉଦାହରଣଗୁଡ଼ିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କର ।

କଳା ଗାଈ	କାଳୀଗାଈ	ଉଭୟ ବିଶେଷଣ ଠିକ୍
ସୁନ୍ଦର ଝିଅ	ସୁନ୍ଦରୀ ଝିଅ	ଉଭୟ ବିଶେଷଣ ଠିକ୍
ବଡ଼ ଭାଇ	ବଡ଼ ଭାଉଜ	ଉଭୟ ବିଶେଷଣ ଠିକ୍
ମହା ରାଜା	ମହା ରାଣୀ	ଉଭୟ ବିଶେଷଣ ଠିକ୍

ଏପରି ଭାବରେ ଆମ ଭାଷାରେ ଉଭୟ ଲିଙ୍ଗରେ ଏକ ପ୍ରକାର ବିଶେଷଣ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ।

ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୧ । ବିଶେଷଣ ପଦ କାହାକୁ କହନ୍ତି ?

୨ । ଯେକୌଣସି ୫ଟି ପ୍ରକାର ବିଶେଷଣର ନାମ ଲେଖି ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକରୁ ଦୁଇଟି କରି ଉଦାହରଣ ଦିଅ ।

୩ । କ୍ରିୟା ବିଶେଷଣ ଓ କ୍ରିୟାଜ ବିଶେଷଣ କାହାକୁ କହନ୍ତି ? ଉଭୟ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦର୍ଶାଅ ।

୪ । ତିନୋଟି ସାର୍ବନାମିକ ବିଶେଷଣ ଥିବା ବାକ୍ୟ ଲେଖ ।

୫ । ପାଞ୍ଚୋଟି ବିଶେଷ୍ୟକୁ ବିଶେଷଣ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ବାକ୍ୟ ଲେଖ ।

୬ । ନିମ୍ନଲିଖିତ ପଦଗୁଡ଼ିକ କି'ପ୍ରକାର ବିଶେଷଣ ଚିହ୍ନାଅ ।
ଗେଡ଼ା, ମଧୁର, ନୀଳ, ଛୋଟା, ଖୁବ୍, ଭାରି, ଅବାଗିଆ, ତବିଶ, ଅଷ୍ଟମ, ଫୁଲାଏ, ସମ୍ବଲପୁରୀ, ଖସଡ଼ା, ଅଜ୍ଞାନ, ନିତାନ୍ତ, ଦପ୍‌ଦପ୍, ଆସ୍ତେଆସ୍ତେ ।

୭ । ନିମ୍ନଲିଖିତ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକରେ ଥିବା କଳା ଅକ୍ଷରର ବିଶେଷଣ ପଦ କି'ପ୍ରକାରର ଚିହ୍ନାଅ ।
(କ) **ବିନୟ** ମଧୁର ବଚନ କହିବା ।
(ଖ) **ଘୋର** ଶବଦ କରି ମେଘ ଗର୍ଜିଲା ।
(ଗ) କେଉଁ ସୂତାନଟୀ **ଅଡୁଆ** ହୋଇଯିବ ଯେ ?
(ଘ) ଗନ୍ଧ ଭାରି **ଉତ୍କଟ** ।
(ଙ) ସେଠାରେ **ସାଂସ୍କୃତିକ** କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଚାଲିଛି ।

୮ । 'କ'ସ୍ତମ୍ଭର ବିଶେଷଣ ପଦ ସହିତ 'ଖ'ସ୍ତମ୍ଭର ଉପଯୁକ୍ତ ବିଶେଷ୍ୟ ବାଛି ଯୋଗକର :

'କ'ସ୍ତମ୍ଭ	'ଖ'ସ୍ତମ୍ଭ
ଜାତୀୟ	ଝଡ଼
ସାମୁଦ୍ରିକ	ଶୃଙ୍ଗ
ଉଚ୍ଚତମ	ସଂହତି
ନିଲଠା	ଶତ୍ରୁତା
ନୈତିକ	ପତ୍ର
କଅଁଳ	ସଙ୍କଟ
ଅତି	ଅଧ୍ୟାୟ
ପ୍ରବଳ	ମଣିଷ
ଅଷ୍ଟମ	ଦାୟିତ୍ୱ
ବିଷମ	ପିତା

୯ । ତଳଧାଡ଼ିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବିଶେଷଣ ପଦଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ କେଉଁଟି ଅଲଗା ପ୍ରକାରର ଲେଖ ।
(କ) ଦଶ, ବାର, ପଚାଶ, ଛୟାଅଶୀ, ଅଷ୍ଟାଦଶ, କୋଡ଼ିଏ ।
(ଖ) କଅଁଳ, ନରମ, କଠିନ, ମଧୁର, ପ୍ରଚୁର, ପ୍ରବଳ ।
(ଗ) ଗାତୁଆ, ମିଛୁଆ, ପାଠୁଆ, ଅଳସୁଆ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ।
(ଘ) ଏ, ସେହି, ଯେଉଁ, ଖୁବ୍, ତା, ମୋ ।
(ଙ) ସୁନାକାଚ, ରୁପାଚାନ୍ଦ, ମଧୁର ଜଳ, କାଠକଣ୍ଢେଇ, ମାଟିପାତ୍ର ।

୧୦ । 'ତର' ଓ 'ତମ' ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗକରି ୫ଟି ବିଶେଷଣ ପଦ ଲେଖି ବାକ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କର ।